

Universal Declaration of Human Rights - Ditammari

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Oniti ba we a kpenniti kутenku yandú

Yetanfɔtɛ yie yie mɛ

Ti ɔo kenye ke tú ɔɛ te ke sɔkesɔke yi bo ke kутenku naati tipiiti timɔũ, ɔe tú omɔũ yi ɔo nke ɔi otɔu muwɛrimu ɔo kperɛ yinke,

Ti ɔo kenyɛ ke tú isɔke ɔɔ nyo di peite koo mɔũ wee wɛntɛ ke ɔo bɛɛ itɛ koo wuu, ke yɛ ti bo yime ke nkari ke ɔe tinaati ke ti naa tiɔti, ke ba ɔe ti mɛ mba yo mesemme, oniti ti ɔe ɔmanti, ɔɛ tú kete,

Ti ɔo kenyɛ ke tú oniti nɛ oniti ɔmɛ, ti tũ mbo ɔe mu titɔɛ, oɔiri ɔe okperi ko okperi ɔe oɔiri, ke yɛ ɔɛmɔsikaandɛ kɔ ɔe cooti yinke,

Ti ɔo kenyɛ ke tú initi wuɔ nyimɔu ɔo kenkari ke naati keyɛ itɔɛ kpei,

Ti ɔo kenyɛ ke tú initi wuɔ kутenku yandú ɔɛnɛni ɔipatri kɛparku ɔi myɛɛke nɛ oniti ba we, kó ɔiyetri ke tú oniti pokua oniti ɔɔua, ɔmɔũ yi cãã nne otɔu; ke ɔɛ te ke iwuɔ nyimɔũ ɔo nkewɛnne ke mɔi kɛbeu nɛ ɔe bo naatime tipiiti timɔũ,

Ti ɔo kenyɛ ke tú yɛheke yɛ mɔũ yɛ kari kɛwɛnne mu kутenku yandú ko ɔitinni kɔɛ ketú ti ɔo ke ɔe mɛnke weti ɔɛ cɛnke tukunɛ oniti kó mufommu nɛ o borime,

Ti ɔo kenyɛ ke tú ti bo wɛnne mɛ dinnu maɔimaa ɔɛ tukunɛ oniti kó mufommu byɛke ɔɛ bo nte ke ti baa yetɛ kuce,

Iwuɔ nyimɔũ kó ɔitinni ɔidyɛɛɛ piɛɛku ke heu ketú

Oniti ba we, a kpenni ti kутenku yanda tu:

Ibɔti imɔũ nɛ itensaake imɔũ ɔo nkewɛnne ɔinuu kɛpi ndipatri ɔii ko tinaanti nɛ i yemme kɛpã itɔɛ ityɛ ɔe yinke ke nyɛ ɔɛ túmɛ oniti ko mufommu yɛheke yɛmɔũ ɔwɔmɛ; oniti ba we, a cɛnke bo ɔil hei, a ɔo nke ti nyɛ ke ti kpenni.

Ditanfɔtri 1

Oniti ti pei ɔe omɔũ yi kpaatri otɔu, ke yɛ oniti ba we, o yi ɔo nne fehɔfɛ; o mɔkɛmu mɛcii kehã mɛyɛmɛ. Ti tú nɛ ɔo kenyeri ti tɔɛ mɛ ke yie mii ba nkɔu ko otɔu ɔau.

Ditanfɔtri 2

Oniti ba we: oniti sɔua, o peia oniti sɔua, oniti pokua, a cɛnke tú wee boti, a feu tekote ɔibo ndaa, a ɔu nkuyie mmaku botinkua nkua, a tũ ɔwee peɔtik boti cɛn kaa, a kari ke yũmpuraa, a ɔo nɛɔawanfɛ nɛa, a tú kuhɔku nkua, ɔe yi ɔo ɔomɔũ bo ɔa ciite a kperɛ yinke.

Ke wɛtike, ba kaa hei túɔi ke domɛ, omɔũ yi ɔo ke ɔa kɔɔnne ke ɔmanti o bo ɔa byɛeti a yienni mɛ kpei noyɛ nyoo cyɛ.

Ditanfɔtri 3

Oniti ba we, a niti tɔu yi ɔo nke ɔaa kakii ke ɔmanti o bo ɔa tannɛ kufɔtitenniku.

Ditanfɔtri 4

Omɔũ yi ɔo nkɛɔɔ otɔu kuɔaaku ke ɔo senni; oniti mɛ nyi mɔke muwɛrimu o bo fitɛmɛ otɔu koo naa nku ɔaaku.

Ditanfɔtri 5

Omɔũ yi ɔo mbe ɲo ɔuku sɔntike fepaãpyefe tẽme, ɲo me nyi ɔo nke nfeuri kukpetinkú kɔmme ke cĩrme.

Ditanfĩtri 6

Oniti, a cẽnke bo kee byeeke a ɔo kenyẽ ɔee ci ne ɔee yi ci koomɔũ ba ɔa soute.

Ditanfĩtri 7

Ɖikotinuú tú timɔũ kó kuɔɔpiku nku. Okoti, ɔebire, onitiɔou onitipoku, okpaati, ociiri kuhɔuku, ba wuo, ɔikotinuú ɔii o kãnke.

Ditanfĩtri 8

Koomɔũ sente ɔikotinuú ke ɔaa wẽnte, a baa yĩ hũti hũti; a bo o tɔ tibeenti nti ke ɔe kó tinaantii ke nkú.

Ditanfĩtri 9

Be baa na ke sɔnte kepi ɲomɔu ko o kpetine yoo ko o ɔenne ɔiheĩ.

Ditanfĩtri 10

Oniti ba we, ke be ɔaa yu tibeenti yoo be ɔa pi nne timati, ɔibeentĩnni kɔbe ɔo nke ɔaa bekemu ke ya ɔeɔomme ke ne na ke tikwuɔ.

Ditanfĩtri 11

1. Ke be tú omɔũ caare ke mu nyi o bekenẽ keya ke mɔmmwɔɔ ɲme yoo siyaabisi nsi o tu mmu yi yẽ timati tibeenti ti bo tibatẽ.
2. Oniti kaa caare ɔemare ke sɔ nke ɔikotinuu kó ɔipatri yi tú ɔe ci, a yi ɔo nketa ɔitou; ke ɔe me mbaa sɔ mbe ɔo nkeyetoo keywɔɔ ɲa to ɔeyĩnke be ɔɔke baa tɔnte.

Ditanfĩtri 12

Omɔũ yi ɔo nketa we yi te tiinaan ti myeẽke, keyẽ, ɔe ɔɔ me nyĩ kaa wẽnte otɔu ke ɔe yaa naa nne ɔikpanni. Ɖikotipatri me nnaa mmu kekpa ndeyĩnke ke ɔe you.

Ditanfĩtri 13

1. Oniti ba we, a bo na keyite ke ncenti a yemme ɔome kaa pɛnsiri ɔii hei a kàri.
2. Kaa me nyite kekɔte kee byeeke, ba ɔiihei kece, nkeɔee a bo na kekonnimu ɲa cyee, a ɔo ɔiimɔnni.

Ditanfĩtri 14

1. Ke be ɔaa ɔo meyi ke ɔaa harine ba a yi mɔke ɔifɔɔɔ a bo na keyite kekɔte kesɔre a me ndɔ diiheĩ; ɔe kó ɔiheĩ kɔbe me nyi ɔo nke ɔaa beti.
2. Be me ne yi yẽ kaa yeke ke be ɔa kwuɔ nne tipiiti timɔũ, be nda wuo kaa ɔɔri a ɔome.

Ditanfĩtri 15

1. Fɔ ɲɔniti, a ba nfou ke bo ke yi yẽ a boti tuku.
2. Omɔũ yi ɔo nke yetene sɔntike ɲotɔu o ko kuboti tuku; ke weeme nne ɔo ne omaa o bo namu ke naanne kuboti teku.

Ditanfĩtri 16

1. Oniti, kaa cēnke baa nkēdee, a bo na kēpwoke yoo a yenke a mē ndōwe ke dī hānne tēcyēētē. Oniti nē o poku, omōū yi dō kensei otōu fēnōnfē ke nkemmune dī bo yate dīiyie ke nsa ke dīborimē yi maa.
2. Onitidōu nē oniti poku ke bē ti nake ti kwuō otōu mōu tēnke yi dō ke nkōō ke firi bēcwooke kēfi ke dē fi.
3. Ne yaaro tēcyēētē tēē baa kōti ke tēcyēētē yi bo kunaamunku yi bo kuboti mē nyi bo.

Ditanfōtri 17

1. Oniti ba we, a bo amma ndaa, dī sūmaa, omōu yi dō nke nkōōnne otōu o kpere yīnke.
2. Omōū yi dō nke sōnte kēfeetē otōu kpere nē muwērmu.

Ditanfōtri 18

Oniti ba we, omōū yi dō nke nda kōōnne a yemme mē ḡāti kpei; omōū ba nda kōōnne a dōumme kuu nyeinku yoo a feume muu ntentaa yoo a yi dōumme kuyie maku amē nyi feume mutaā mamu kpei kaa dō ketike, a bo youmu kuyiendōummu maku kō mēborimē ke twotē metēmē; a bo amaa ndaa, di sūmaa, dīkōmbōōti yi dō nke ndwo dī bo ndōumme dīkō kuyie dīdōku yoo dī ndaku mekwuō ndi bōke kēpaā nsikoo bēcirbē, ke haa dōkō yēbaa nke twonko itye ndjibi, ba oniti kaa bō kēē byēēke.

Ditanfōtri 19

Ba we, kaa yemme hāti a bo na ke ti beimmu omōu mē mba na ke dāa kōkenē tiyīnke; ba we, a bo na kebēke a dōti ḡa nintē kēē byēēke, ke ti two ḡa mē ndōwe nē a nintē tii naanti kō kuboti.

Ditanfōtri 20

1. Oniti ba we, a bo namu kēwēnnē ketiinne a kōbē a mē ndōbē ke dī nake dī kpēti; a bo namu ke mbo dītinni a mē ndōri myēēkē, dīndī yemme cēnke ba ḡa tiyēiti, dī cēnke ba ndōri mēyēi.
2. Omōū yi dō nke tannē otōu dītīn ni mari myēēkē nē muwērimu koo yemme yi dīdō.

Ditanfōtri 21

1. Oniti ba we, a dō nke ndakemu a hei kō mufommu byēēke kō tinaanti ba kaa yi ha dītīnni dīi tō kutenku dīmyēēkē; a dō ke ntee n nēmu bēē pī nne dīmōū dī kō dīyētri.
2. Ba we, a bo namu, ke nsa kaa kōbē cēnke dāa dēite, kēmpī ḡa hei bo ncenti mēē boti ke dē nsie mutōmmu yīnke.
3. Bēkpaatibē dō ke ndōri siheikembii dō mēē borimē dīhei myēēkē; yēpatē yēē tu ndō nke nii cwō weti weti ba bōkebōke ba mbo, ke na kēceetē dītinni kotri kēkanne dīpanni. Dēkō mupaticōrimu mōōnni, omōu yi dō ke nkōōnne otōu ke fiinko o yemme, kēyē dīhei kō mēborimē yi tū omōumaa kōmme, omōūkoo ḡmēētē mē nyi tū otōū kou.

Ditanfōtri 22

Oniti ba we, fī tēheikembite a tēnke yi dō kēwētē ke nsenni ḡacyēē; tidawanti yi kpa a nne dō nke yetoo kēmōōtē a kpere kēpetē itye nyii bo nte kaa na kēnyē dēē ci nē dēē yici; dēmōū mēmme dēē bo nte kaa naa ḡoniti kēyē a fēi yēkēkē tū ndō nke ntee nyētōbē dēdēbyēēkē. Oniti, kaa mē nyi cōtē bē cō yi ndaa too titōuti.

Ditanfōtri 23

1. Ba we, a dō nke mmōkē mutōmmu ḡa pimmu, ke waa ḡa dōmu ke mpī ke dē dāa naati; omōu tu nyi dō nke nkpa mutōmmu.
2. Bēē pī mmutōmmu mamumaa ke bēkuutē ma, bē tōnfēinti dō nke mmamu.
3. Wee cēnke pīmmu mamu, o dō nke cu o kōnyonku; kēyē dēē bo ntemē koo na ke nfou nē o cyēētē kōbē ke ba ḡaari.

4. Ba we, kaa ɔo a bo namu kɛwɛnnɛnɛ bɛtɔmpitibɛ tɔbɛ kɛ ɔi hɔnnɛ yɛntɔntirɛ kɛ ɣmɛ ndinuu kɛfɛɛtɛ ɔɪmaa.

Ditanfɔtri 24

Oniti ba we, a ɔo nke nii cutɛ mutɔmmu kɛhomɛ kɛkɔtɛ tikwɛiti; a yi ɔo nke nii mpi mutɔmmu kukpetinku tɛhomputɛ bɛ mɛ mbaa kɛɛtɛ a ɔiiti.

Ditanfɔtri 25

1. Oniti ba we, a ɔo nke nfou kɛ ɔɛ wɛnni kaa kɔntii nnaati, fɔ nɛ ɣa cyɛɛtɛ kɔbɛ; a nɛ bo na kaa fommu ɣmɛnni kaa yimɔkɛ a yommaa a yi mɔkɛ tiyaati, a yi mɔkɛ a ɔɔɔɔɔ, kaa mɛ mmɔ ɣa ba na kɛtaa ɣamaa. Wee mɔntɛ mutɔmmu, wee mɔ, kuhɔuku, okupoku yoo okuɔɔ, opokɔti yoo oɔɔkɔti, ticitɛ ɔɛkɛwɛ, wee cɛnbo mɛsɛmmɛ myɛɛkɛ bɛ yi ɔo nkɔ yoo ɔɛmyɛɛkɛ koo nfɛuri.

2. Ti ɔo nke ɔo kɛnyɛ tisaponyɔti nɛ tibi kɛpi mɛsaaibi imɔu: opoɔɔɔɔri kɛpiɛ, ipocɔutɛbia, ipocɛmbia, ba i, i yi ɔo nkɛnsenni.

Ditanfɔtri 26

1. Oniti ba we, a ɔo nkɛntyɛ, kɛ na kɛpɛtɛ mɛcii. Omɔɔ yi ɔo nkɛyieeti kɛ na kɛtannɛ o birɛ ɔakɔɔri sampɔu. Ibi imu ɔɛmarɛ yi ɔo nke baa ta ɔɛkɔ ɔakɔɔri. ɔakɔɔribɛ bɛbɛbii bɛɛ myɛɛkɛ mutɔmmu ɔo nkɛpitɛ tipiiiti timɔɔ ndi; bɛɛ ko yɛpatɛ kpɛntɛ kpɛnkɛ kɛ ɔo mbɛɛ ta ɔakɔɔri oɔyɛɛwɛ bɛmɔu bɛ bo na kɛtamu kɛ bɛ cɛnkɛ ɔo.

2. ɔakɔɔri ɔo nkɛtwo nɔɔbirɛ ityɛ nke ɔɛ bɛnkɛ ɔɛ bo ɣmɛ kɛnaa ɣoni ti kɛyɛ oniti ba we, a ɔo nke nkɛnni ti mufommu myɛɛkɛ. ɔakɔɔri ɔo nkɛɔɔ kɛ bɛnitibɛ kɛɛ bɛtɔbɛ tɔmu kɛ bonkɛnɛ bɛyɛmmɛ kɛkwɔ mbɛtɔbɛ mɛsɛmmɛ, kɛ iboti imɔɔ kɛntɛnku yandɔ ndo itɔbɛ, kɛ initiboti kɛntɛnku yandɔ kɔ ɔitinni ɔiɔyɛri dii mɛ ɣari kɛ ɔo kɛpau nyɛkpɛrɛ kɛ dii na kɛ yɛpau nke kɛntɛnku narɛ tipiiiti timɔɔ.

3. Ibi yɛmbɛ bɛɛ ɔɔkɛ ɔo nkɛnyɛ wɛti wɛti bɛbi ɔo nkɛpɛtɛ iityɛ nɛ i ɔo nkɛbɛbii muutɔmmɔ.

Ditanfɔtri 27

1. Oniti ba we, bɛ ɔɔ ɔa bantɛnɛ a ko kuboti kɔ mɛborimɛ; a ɔo nkɛbaa: nɛ ɔifɔnni, nɛ ɔikɔtri mɛ ndommɛ. A ɔo mbɛɛ ɔaatwoɔ mɛcii kaa munkɛɛ mɛtwo mbɛtɔbɛ kɛ kɛntɛnku nnaati kɛɔimɔɔ ɔipɛtɛ mɛsaa.

2. Bɛ tɔ oniti centinɛ ɣo sɔu; obaribenti mɛ nyi yari ohauti. Oniti tɔ mpɔnnɛ mu o mu nyo nɛ.

Ditanfɔtri 28

ɔipatri ɔiɔyɛri ɔii ntɔ ba we, o ɔo nkɛyɛtoo mu kɛ bɔkɛbɔkɛ ba mbo kupiku maku; kɛ mɛmmɛ ɔɔkɛ ti ba na kɛpɛtɛ mɛsaa.

Ditanfɔtri 29

1. Oniti ba we, kaa poo ɣaboti yoo ɔitinni a bo ɔii myɛɛkɛ a nyɛ kaa poo ɣamaa ndi.

2. Omɔɔ yi ɔo nkɛɔɔ otɔu o yi ɔo kɛ bɛɛ wɛ ɔɔrɛ omɔmmwɔɔ, kɛyɛ oniti nɛ oniti ɣmɛ kɛ ti ɔo nkɛnvari kɛ wɛtɛ kɛɔɛ titɔbɛ.

3. Fɔ wɛɛ yi ɔo mɛkɔmmɛ a bo ntɔ sɛiɣmɛ kɛntɛnku yandɔ kɔ ɔipatri ɔiɔyɛri mɛ nyɛ nɔɛ ndommɛ.

Ditanfɔtri 30

ɔipatri ɔi myɛɛkɛ, tinaanti mati yibo kɛ nɔɔnnɛ ɔiɛ i mari, ɔitinni mari yoo oniti ɔo o tisenkri, kennau kɛwɔɔ ɣwɔɔ, kɛ faari faari kɛ hati bɔkɛbɔkɛ. Oniti ba we, a kpɛnni ti kɛntɛnku yandɔ.